

Skrypty Becka

Bogumił Szmulik

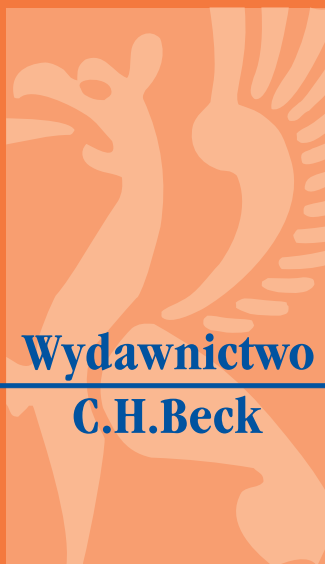
Sławomir Serafin

Katarzyna Miaskowska

Zarys prawa administracyjnego

**Wydawnictwo
C.H.Beck**

SKRYPTY BECKA

Zarys prawa administracyjnego

W sprzedaży:

Z. Leoński

MATERIALNE PRAWO ADMINISTRACYJNE, wyd. 8

Podręczniki Prawnicze

Z. Leoński

NAUKA ADMINISTRACJI, wyd. 5

Podręczniki Prawnicze

Z. Leoński

SAMORZĄD TERYTORIALNY W RP, wyd. 5

Podręczniki Prawnicze

Z. Kmieciak

POLSKIE SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE

Podręczniki Prawnicze

T. Maciejewski

Historia administracji, wyd. 2

Skrypty Becka

M. Wierzbowski (red.), A. Wiktorowska, M. Szubiakowski

**POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE – OGÓLNE, PODATKOWE,
EGZEKUCYJNE I PRZED SĄDAMI ADMINISTRACYJNYMI**, wyd. 12

Podręczniki Prawnicze

R. Kędziora

KODEKS POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO. EDYCJA DRUGA

KodeksSystem

KODEKS POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO, wyd. 21

Teksty Ustaw Becka

 www.edukacjaprawnicza.pl

Legalis

System Informacji Prawnej

www.sklep.beck.pl

Zarys prawa administracyjnego

dr Bogumił Szmulik

dr Sławomir Serafin

dr Katarzyna Miaskowska

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Jana Pawła II

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2007

Poszczególne rozdziały opracowali:

dr Bogumił Szmulik: I, II, VI, VIII
dr Sławomir Serafin: V, VII
dr Katarzyna Miaskowska: III, IV

Redakcja: Izabela Dorf

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2007**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: TiM-Print, Warszawa
Druk i oprawa: ELPIL, Siedlce

ISBN 978-83-7483-672-2

PRZEDMOWA

Prawo administracyjne stanowi współcześnie obok prawa cywilnego i prawa karnego jedną z najbardziej rozbudowanych gałęzi prawa. Jest jednocześnie jednym z podstawowych i zarazem obowiązkowych przedmiotów na studiach prawniczych i administracyjnych, ale i nie tylko. Wykłada się je również i na innych kierunkach, w zależności od specjalności i przyjętego programu studiów. Istotną cechą prawa administracyjnego są jego liczne i rozbudowane przepisy umiejscowione na wszystkich szczeblach hierarchii źródeł prawa – zarówno prawa powszechnie obowiązującego, jak i prawa o charakterze wewnętrznym. Z jednej strony prawo to zawiera normy o charakterze ustrojowym, materialnym i procesowym, a z drugiej strony, z racji kompleksowej regulacji wyodrębnionych zagadnień wyróżniamy tzw. działy prawa administracyjnego szczegółowego, jak np. prawo budowlane, pomocy społecznej, wodne, górnicze, morskie, lotnicze itp. Z tych racji prawo administracyjne reguluje bardzo odmienne i jednocześnie niestabilne w czasie kwestie, przez co staje się dyscypliną szczególnie zmienną w czasie. Dlatego, w odróżnieniu do prawa cywilnego i karnego, w zasadzie nie jest skodyfikowane i z uwagi na bardzo zróżnicowaną materię nie wydaje się możliwe do skodyfikowania.

Przedmiotem prawa administracyjnego jest, co do zasady, administracja publiczna, stanowiąca podstawowy instrument realizacji przez państwo i pozostałe korporacje, a zwłaszcza samorząd terytorialny powierzonych im zadań. Dlatego wypracowana obecnie koncepcja administracji publicznej stanowi podstawowy i zarazem nieodzowny element konstrukcji współczesnego państwa. Pozwala przy tym zaspokajać zbiorowe i indywidualne potrzeby obywateli wynikające przede wszystkim z przyjętych zasad współżycia ludzi w społeczeństwie.

Niniejsza publikacja jest jedną z wielu podejmowanych prób przedstawienia problematyki administracji publicznej i regulującego ją prawa administracyjnego. Z racji jej formy jest jednocześnie ukierunkowana na zaprezentowanie jedynie podstawowych zagadnień ogólnych i ustrojowych prawa administracyjnego. Poza ramami podręcznika autorzy pozostawili problematykę prawa administracyjnego materialnego oraz postępowania administracyjnego i sądowno-administracyjnego. Zamierzeniem autorów było jednak kompleksowe i zrozumiałe przekazanie podstawowych informacji z zakresu zagadnień ogólnych prawa administracyjnego i ustroju administracji publicznej, tak by pozycja ta cieszyła się zainteresowaniem możliwie szerokiego grona adresatów.

Autorzy wyrażają nadzieję, że oddawana do rąk Czytelników niniejsza pozycja w pełni sprosta ich zainteresowaniom, potrzebom i oczekiwaniom.

Autorzy

Lublin, czerwiec 2007 r.

SPIS TREŚCI

Przedmowa	V
Wykaz skrótów	XIII
Wykaz literatury	XV
Rozdział I. Zagadnienia ogólne	1
§ 1. Pojęcie administracji publicznej	2
§ 2. Cechy administracji i jej podziały	5
§ 3. Pojęcie i zakres prawa administracyjnego	9
§ 4. Powstanie i rozwój prawa administracyjnego w Polsce	12
I. Uwagi wstępne	12
II. Okres policystyki	13
III. Okres narodzin polskiej nauki prawa administracyjnego	14
IV. Okres rozwoju nauki prawa administracyjnego	16
§ 5. Podstawowe pojęcia w nauce prawa administracyjnego	17
I. Aparat administracyjny	17
II. Nadzór, kontrola, koordynacja, kierownictwo	18
III. Centralizacja i decentralizacja administracji	21
IV. Dobra publiczne, świadczenia publiczne, obowiązki publiczne	22
Rozdział II. Źródła prawa administracyjnego	25
§ 6. Pojęcie źródeł prawa i ich klasyfikacja	25
§ 7. Konstytucyjny system źródeł prawa	27
I. Uwagi wprowadzające	27
II. Konstytucja	29
III. Umowy międzynarodowe	30
IV. Ustawa	32
V. Rozporządzenie z mocą ustawy	36
VI. Rozporządzenia	37
§ 8. Akty prawa miejscowego	38
I. Pojęcie aktów prawa miejscowego	38
II. Akty prawa organów gminy	40
III. Akty prawa organów powiatu	40
IV. Akty prawa organów samorządu województwa	41

V. Akty prawa wydawane przez wojewodę i organy administracji nieze- spolonej	41
§ 9. Akty normatywne o charakterze wewnętrznym	42
§ 10. Ogłaszanie aktów normatywnych	44
I. Wprowadzenie	44
II. Wejście w życie aktów normatywnych	45
III. Teksty jednolite i sprostowania błędów	46
IV. Dzienniki urzędowe	47
1. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej	48
2. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.....	48
3. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski B”	49
4. Dzienniki urzędowe ministrów kierujących działami administracji rządowej oraz dzienniki urzędowe urzędów centralnych	49
5. Wojewódzkie dzienniki urzędowe	50
6. Monitor Sądowy i Gospodarczy	51
Rozdział III. Stosunek administracyjnoprawny	53
§ 11. Pojęcie i cechy stosunku administracyjnoprawnego	53
I. Pojęcie stosunku administracyjnoprawnego	53
II. Cechy stosunku administracyjnoprawnego	55
III. Elementy stosunku administracyjnoprawnego	56
§ 12. Sposoby nawiązania stosunku administracyjnoprawnego	57
§ 13. Rodzaje stosunków administracyjnoprawnych	58
Rozdział IV. Formy działania administracji publicznej	61
§ 14. Uwagi wstępne	61
§ 15. Podział form działania administracji publicznej	65
§ 16. Akty normatywne stanowione przez administrację	71
§ 17. Pojęcie, cechy i rodzaje aktów administracyjnych	73
I. Akt administracyjny	73
II. Rodzaje aktów administracyjnych	78
§ 18. Uznanie administracyjne	85
I. Pojęcie uznania administracyjnego	85
II. Uznanie administracyjne a pojęcia niedookreślone	87
§ 19. Umowa cywilnoprawna	89
§ 20. Umowa administracyjna	91
§ 21. Ugoda administracyjna	92
§ 22. Porozumienie	94
§ 23. Przyrzeczenie	97
Rozdział V. Podmioty administracji publicznej	99
§ 24. Uwagi ogólne	99
§ 25. Organy administracji publicznej	100
§ 26. Samorząd	105
§ 27. Zakłady publiczne	106

---

§ 28. Fundacje prawa publicznego	108
Rozdział VI. Ustrój administracji państwowej	111
§ 29. Administracja naczelna	112
I. Uwagi wstępne	112
II. Prezydent	113
III. Rada Ministrów	118
1. Pozycja ustrojowa	118
2. Skład i organizacja Rady Ministrów	119
3. Powoływanie i odpowiedzialność rządu	121
4. Kompetencje	123
IV. Prezes Rady Ministrów	124
1. Pozycja ustrojowa	124
2. Kompetencje	125
V. Ministrowie	126
1. Pozycja ustrojowa	126
2. Ministrowie kierujący działem administracji rządowej	127
3. Ministrowie wypełniający zadania wyznaczone im przez Prezesa Rady Ministrów	128
4. Sekretarze i podsekretarze stanu	128
VI. Komitety i rady o szczególnej pozycji prawnej	128
§ 30. Urzędy centralne i agencje	133
§ 31. Administracja rządowa terenowa (zespolona i niezespolona)	138
I. Wprowadzenie. Podział terytorialny państwa	138
II. Wojewoda	139
1. Pozycja ustrojowa	139
2. Wojewoda jako przedstawiciel rządu	140
3. Wojewoda jako zwierzchnik zespolonej administracji rządowej	141
4. Wojewoda jako organ nadzoru nad jednostkami samorządu teryto- rialnego	142
5. Wojewoda jako reprezentant Skarbu Państwa	143
III. Wojewódzka administracja zespolona	143
IV. Terenowe organy rządowej administracji niezespolonej	146
V. Inne terenowe organy administracji	149
Rozdział VII. Samorząd terytorialny	153
§ 32. Pojęcie i istota samorządu terytorialnego	153
§ 33. Uwagi historyczne	154
§ 34. Struktura organizacyjna samorządu gminnego	155
I. Uwagi ogólne	155
II. Organy gminy	156
1. Rada Gminy	156
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta)	160
III. Jednostki pomocnicze	162
§ 35. Struktura organizacyjna powiatu	164

I. Uwagi ogólne	164
II. Organy powiatu	165
1. Rada powiatu	165
2. Zarząd powiatu	169
III. Powiatowa administracja zespolona	171
IV. Miasto na prawach powiatu	172
§ 36. Struktura organizacyjna województwa samorządowego	173
I. Uwagi ogólne	173
II. Organy samorządu województwa	175
1. Sejmik województwa	175
2. Zarząd województwa	178
§ 37. Zadania samorządu terytorialnego	181
§ 38. Mienie samorządowe, finanse i gospodarka komunalna	185
I. Mienie jednostek samorządu terytorialnego	185
II. Podstawy gospodarki finansowej	188
III. Gospodarka komunalna	193
§ 39. Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego	195
§ 40. Nadzór nad samorządem terytorialnym	197
Rozdział VIII. Kontrola administracji	201
§ 41. Kontrola sądowa administracji	202
I. Uwagi wstępne	202
II. Sądownictwo administracyjne	204
1. Geneza sądownictwa administracyjnego	204
2. NSA w świetle ustawy z 11.5.1995 r.	206
3. Sądy administracyjne w obowiązującym stanie prawnym	212
III. Sądy powszechne a kontrola administracji	216
IV. Trybunał Konstytucyjny	218
V. Trybunał Stanu	220
§ 42. Kontrola pozasądowa administracji	223
I. Najwyższa Izba Kontroli	223
1. Pozycja ustrojowa	223
2. Kryteria i zakres kontroli	223
3. Organizacja	225
4. Postępowanie kontrolne	227
II. Rzecznik Praw Obywatelskich	230
1. Wprowadzenie	230
2. Organizacja	231
3. Kompetencje	232
4. Środki działania	234
III. Rzecznik Praw Dziecka	236
IV. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych	237
V. Państwowa Inspekcja Pracy	240
§ 43. Kontrola wewnętrzna administracji	242
I. Wprowadzenie	242

II. Kontrola resortowa	242
III. Kontrola instancyjna	243
IV. Kontrola międzyresortowa	244
V. Kontrola prokuratorska	247
VI. Regionalne izby obrachunkowe	250
Indeks rzeczowy	253

WYKAZ SKRÓTÓW

AUWr	Acta Universitatis Wratislavenensis
AdmRzWU	ustawa z 5.6.1998 r. o administracji rządowej w województwie (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872 ze zm.)
Dz.U.	Dziennik Ustaw
GospNierU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.)
KC	Kodeks cywilny
KK	Kodeks karny
KPA	Kodeks postępowania administracyjnego
KPC	Kodeks postępowania cywilnego
KRRiT	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
M.P.	Monitor Polski
MoP	Monitor Prawniczy
NTA	Najwyższy Trybunał Administracyjny
NSA	Naczelnny Sąd Administracyjny
NSAU	<i>ustawa z 11.5.1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. Nr 74, poz. 368 ze zm.)</i>
nast.	następny (a, e)
OMT	Organizacja – Metody – Technika
orz.	orzeczenie
PiP	Państwo i Prawo
PIP	Państwowa Inspekcja Pracy
PL	Przegląd Legislacyjny
PS	Przegląd Sądowy
PrBud	ustawa z 7.7.1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 ze zm.)
PrStow	ustawa z 7.4.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.)
Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
RIO	Regionalne Izby Obrachunkowe

RMU	ustawa z 8.8.1996 r. o Radzie Ministrów (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 24, poz. 199 ze zm.)
RPD	Rzecznik Praw Dziecka
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
RPOU	ustawa z 15.7.1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.)
reg. Sejmu	uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 30.7.1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. M.P. z 2002 r. Nr 23, poz. 398 ze zm.)
reg. Senatu	uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23.11.1990 r. – Regulamin Senatu (tekst jedn. M.P. z 2002 r. Nr 54, poz. 741 ze zm.)
RzZN	Rzeszowskie Zeszyty Naukowe
SP	Studia Prawnicze
ST	Samorząd Terytorialny
SamGminU	ustawa z 8.3.1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.)
SamPowU	ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.)
SamWojU	ustawa z 5.6.1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 ze zm.)
SwobGospU	ustawa z 2.7.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 173, poz. 1807 ze zm.)
TK	Trybunał Konstytucyjny
tekst jedn.	tekst jednolity
w zw. z	w związku z
ze zm.	ze zmianami

WYKAZ LITERATURY

- A. Agopszowicz, Z. Gilowska*, Ustawa o gminnym samorządzie terytorialnym. Komentarz, Warszawa 1999
- B. Banaszak*, Prawo konstytucyjne, Warszawa 2004
- T. Bigo*, Prawo administracyjne. Instytucje ogólne, Wrocław 1948
- J. Boć* (red.), Prawo administracyjne, Wrocław 2005
- M. Chmaj* (red.), Prawo administracyjne. Część ogólna, Warszawa 2007
- D. Dąbek*, Prawo miejscowe samorządu terytorialnego w obliczu założeń reformy administracji publicznej, [w:] Prawo administracyjne w okresie transformacji ustrojowej, red. *E. Knosala, A. Matan, G. Łaszczycza*, Kraków 1999
- B. Dolnicki* (red.), Ustawa o samorządzie powiatowym. Komentarz, Kraków 2005
- B. Dolnicki*, Samorząd terytorialny, Kraków 2006
- Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szlowska, M. Stahl*, Prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie, Warszawa 2004
- J. Filipek*, Prawo administracyjne. Instytucje ogólne, Warszawa 2003
- A. Garlicki*, Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, Warszawa 2006
- H. Izdebski*, Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności, Warszawa 2006
- M. Kallas*, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1997
- S. Kasznica*, Polskie prawo administracyjne, Poznań 1946
- J. S. Langrod*, Instytucje prawa administracyjnego. Zarys części ogólnej, t. I, Kraków 1948
- Z. Leoński*, Nauka administracji, Warszawa 2004
- J. Łętowski*, Prawo administracyjne. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1990
- Z. Niewiadomski, Z. Cieślak, I. Lipowicz, G. Szpor*, Prawo administracyjne, Warszawa 2006
- E. Nowacka*, Polski samorząd terytorialny, Warszawa 2006
- E. Ochendowski*, Prawo administracyjne. Część ogólna, Toruń 2004
- Z. Niewiadomski*, Samorząd terytorialny. Ustrój i gospodarka, Bydgoszcz–Warszawa 2001
- A. Peretiatkowicz*, Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego, Poznań 1946
- E. Radziszewski*, Zadania i kompetencje organów administracji publicznej po reformie ustrojowej państwa, Warszawa 2000
- P. Sarnecki* (red.), Prawo konstytucyjne RP, Warszawa 2005
- J. Sługocki*, Prawo administracyjne, Kraków 2007
- J. Starościak*, Prawo administracyjne, Warszawa 1978
- M. Stefaniuk*, Centralne organy administracji rządowej po reformie ustrojowej państwa (wybrane zagadnienia prawno-ustrojowe), [w:] Administracja i prawo administracyjne u progu trzeciego tysiąclecia, Łódź 2000

-
- Z. *Szeliga*, Źródła prawa w Konstytucji RP z 2 IV 1997 roku, [w:] Ustrój organów ochrony prawnej, red. *B. Szmulik*, *M. Żmigrodzki*, Lublin 2005
- E. *Ura*, E. *Ura*, Prawo administracyjne, Warszawa 2006
- M. *Wierzbowski* (red.), Prawo administracyjne, Warszawa 2007
- P. *Winczorek*, Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Warszawa 2000
- E. *Zieliński*, Administracja rządowa w Polsce, Warszawa 2001
- J. *Zimmermann*, Prawo administracyjne, Kraków 2006

ROZDZIAŁ I

ZAGADNIENIA OGÓLNE

Literatura: *T. Bigo*, Prawo administracyjne. Instytucje ogólne, Wrocław 1948; *J. Boć* (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku, Wrocław 1998; *tenże*, Konteksty wyróżniania administracji publicznej, [w:] *Administracja publiczna*, red. *J. Boć*, Wrocław 2003; *W. Dawidowicz*, Wstęp do badań prawno-administracyjnych, Warszawa 1974; *tenże*, Prawo administracyjne, Warszawa 1987; *Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl*, Prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie, Warszawa 2002; *E. Iserzon*, Prawo administracyjne. Podstawowe i instytucje, Warszawa 1968; *H. Izdebski, M. Kulesza*, Administracja publiczna, Warszawa 1999; *M. Jaroszyński*, Przedmiot, zakres i ogólna charakterystyka administracji i prawa administracyjnego w PRL, [w:] *Polskie prawo administracyjne. Część ogólna*, Warszawa 1956; *W. L. Jaworski*, Nauka prawa administracyjnego. Zagadnienia ogólne, Warszawa 1924; *S. Jędrzejewski, H. Nowicki*, Kontrola administracji publicznej, Toruń 1995; *M. Kallas*, Kształtowanie się administracji publicznej w Polsce, [w:] *Prawo administracyjne. Część ustrojowa*, red. *Z. Niewiadomski*, Warszawa 2002; *S. Kasznica*, Polskie prawo administracyjne, Poznań 1947; Nauka administracji i polskie prawo administracyjne, cz. I, Wykłady dr Marijana Zimmermanna, prof. Uniwersytetu Poznańskiego, oprac. *K. Skubiszewski*, Poznań 1949; *L. Lang*, Zagadnienia wstępne, [w:] *Prawo administracyjne*, red. *M. Wierzbowski*, Warszawa 2000; *J. S. Langrod*, Instytucje prawa administracyjnego. Zarys części ogólnej, t. I, Kraków 2003; *Z. Leoński*, Istota i rodzaje policji administracyjnej, [w:] *Administracja publiczna u progu XXI wieku. Prace dedykowane prof. zw. dr hab. J. Szreniawskiemu z okazji Jubileuszu 45-lecia pracy naukowej*, Przemysł 2000; *Z. Niewiadomski* (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2005; *E. Ochendowski*, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2004; *W. Pańko*, Własność komunalna a funkcja samorządu terytorialnego, ST 1991, Nr 1–2; *A. Peretiakowicz*, Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego, Poznań 1946; *G. B. Peters*, *Administracja publiczna w systemie politycznym*, Warszawa 1999; *K. Sobczak*, *Administracja publiczna. Problemy węzłowe*, Warszawa 1993; *J. Starościak, E. Iserzon*, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1963; *J. Starościak*, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1978; *A. Szadok-Bratuń*, *Z rodowodu polskiej nauki prawa administracyjnego*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. *J. Boć*, Wrocław 2000; *M. Szewczyk*, *Nadzór w materialnym prawie administracyjnym*, Poznań 1995; *E. Ura*, *Wybrane zagadnienia kształtowania się prawa administracyjnego i administracji w ujęciu historycznym*, RZŻN *Prawo–Ekonomia* 1992, t. XI; *E. Ura, E. Ura*, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2001; *M. Wierzbowski, A. Wiktorowska*, *Nadzór, kontrola, koordynacja, kierownictwo*, [w:] *Prawo administracyjne*, red. *M. Wierzbowski*, Warszawa 2000.

§ 1. Pojęcie administracji publicznej

W znaczeniu potocznym **pod określeniem administracji zazwyczaj rozumie się wszelką zorganizowaną działalność zmierzającą do osiągnięcia założonych celów**. Stąd też mówić można o administrowaniu domem, zakładem pracy, czy też inną jednostką organizacyjną. Generalnie pojęcie administracji wywodzi się od łacińskich słów: *ministrare*, *administratio*, *administrare*, co oznacza wykonywać, zarządzać, służyć – ale nie rządzić: *gubernare*. To ostatnie pojęcie posiada szersze i ogólniejsze znaczenie. Łacińskie pochodzenie słowa administracja nie jest przypadkowe, bowiem to właśnie w Rzymie powstały pierwsze zarodki administracji publicznej jako administracji jednolitej, rozbudowanej przestrzennie, która pozwalała na właściwą koncentrację sił jaką dysponowało państwo. Stworzono w ten sposób system gwarancji prawnych i odpowiedzialności administracyjnej, a jej aktywność oparto o zasadę ciągłości i nakierowano na urzeczywistnianie szeroko pojętego dobra wspólnego. W takim ujęciu **administrację należało i należy rozumieć jako działalność trwałą, celową i planową**.

Spośród wielu rodzajów administracji przedmiotem naszych zainteresowań jest **administracja publiczna**, czyli taka, która jest sprawowana przez państwo w szerokim tego słowa znaczeniu, a więc przez organy państwowe, samorządowe i inne. Samo zaś pojęcie administracji publicznej, w powojennej Polsce przywrócone zostało wraz z odrodzeniem się instytucji samorządu terytorialnego. Wcześniej od roku 1950 posługiwano się określeniem „administracja państwowa”, pod którym to określeniem rozumiano „system podmiotów utworzonych i wyposażonych przez ustawę w kompetencje do prowadzenia organizatorskiej i kierowniczej działalności na podstawie ustaw w kierunku wewnętrznym oraz zewnętrznym, przy czym zarówno przebieg, jak i skutki działalności zewnętrznej przypisywane są zawsze państwu jako takiemu” (*W. Dawidowicz*, Prawo administracyjne, Warszawa 1987, s. 8–9). Porównując użyte tu dwa pojęcia zaznaczyć należy, że pojęcie administracji publicznej jest szersze od pojęcia administracji państwowej i obejmuje ono nie tylko państwowe podmioty administracji, ale również pozostałe podmioty spełniające funkcje tej administracji (np. samorząd terytorialny).

Administrację można rozpatrywać w oparciu o dwa kryteria. Według kryterium pierwszego – administracja jest **organizacją**, która składa się z różnorodnych jednostek wyposażonych w kompetencje określone w ustawach i tworzących pewien zamknięty układ organizacyjny, mający realizować zadania państwowe lub publiczne, albo też jedno i drugie. Według kryterium drugiego – administracja jest pewną **działalnością**. Gdy taką działalność prowadzi państwo jako organizacja, wówczas mówimy o administracji państwowej w ścisłym znaczeniu. Jeśli natomiast działalność taką prowadzi administracja państwowa oraz inne organy i instytucje, wtedy należy mówić o administracji publicznej, która obejmuje administrację państwową w znaczeniu ścisłym i administrację wykonywaną przez inne organy i instytucje nie należące do aparatu państwowego (np. samorząd terytorialny). Jeżeli zaś mamy do

czynienia z działalnością instytucji niepublicznych, które nie realizują zadań publicznych wynikających z ustaw, wtedy mówimy o administracji prywatnej (*J. Lang, Zagadnienia wstępne, [w:] Prawo administracyjne, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2000, s. 15–16).*

Dokonane rozróżnienie posiada istotne znaczenie albowiem nieodłącznie związane jest z zasadą podziału władz w nowoczesnym państwie. Wyróżnienie trzech sfer, tj. władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej, dało podstawę dla ukształtowania się nauki prawa administracyjnego. Najogólniej zasada podziału władz polega na przydzieleniu określonych działań państwa określonym organom państwowym. Wyodrębnienie zaś wykonawczej funkcji państwa – administracji państwowej, wpłynęło na pojawienie się zapotrzebowania w kwestiach regulacji prawnych w tym zakresie oraz badania tych regulacji. Jednak ostateczne ustalenie zakresu pojęcia administracji nie jest łatwe, bowiem zastosowane tu kryteria, mające posłużyć uporządkowaniu treści składającej się na pojęcie administracji, zazębiają się. Wprawdzie zadania administracyjne wykonywane są przeważnie przez organy administracyjne, ale w powyższym procesie biorą także udział organy ustawodawcze i organy wymiaru sprawiedliwości. Obraz komplikuje również fakt, że organy administracyjne upoważnione są do stanowienia prawa oraz – w pewnym tylko zakresie – wykonywania wymiaru sprawiedliwości – np. karanie przez policję w postępowaniu mandatowym (*E. Ochędowski, Prawo administracyjne. Część ogólna, Toruń 2000, s. 19–20).* Można więc śmiało w tym miejscu postawić pytanie: czym więc jest administracja?

Niewątpliwie administracja jest zjawiskiem społecznym. Jej określenie odpowiada stanowi prawnemu i poglądom, ideom politycznym i prawnym związanym z określonym historycznie etapem rozwoju państwa. Według *H. Izdebskiego* i *M. Kuleszy* „**administracja publiczna jest służą ustroju i aparatem wykonawczym władzy politycznej**”, a jej cała działalność polega na wykonywaniu prawa i na nim się też opiera (*H. Izdebski, M. Kulesza, Administracja publiczna, Warszawa 1999, s. 79).* W tym również powołani autorzy w odniesieniu do administracji publicznej dostrzegają istotę podziału władz. To właśnie władza wykonawcza oraz podległa jej administracja powołane zostały do wykonywania prawa.

Taki punkt widzenia koresponduje z negatywnymi definicjami administracji publicznej. Jedna z nich, zaliczana do tzw. definicji klasycznych powiada, że **administracją jest każda działalność państwowa, która nie jest działalnością ustawodawczą bądź sądowniczą**. W polskiej doktrynie wyróżnić można różne odmiany definicji negatywnych. Przyjęcie takiego punktu widzenia wynikało z niemożności pozytywnego określenia administracji (*S. Kasznica, Polskie prawo administracyjne, Poznań 1947, s. 7–8).* Podzielał go także *E. Iserzon* twierdząc, że „**administracja państwowa jest działalnością znaną, wykonywaniem zadań, które państwo uznaje za swoje, z wyłączeniem działalności parlamentarnej i sądowej**” (*E. Iserzon, Prawo administracyjne. Podstawowe i instytucje, Warszawa 1968, s. 19).* Podobnie definiuje administrację *T. Bigo*, który widział w administracji państwowej „**planową działalność państwa zmierzającą do pewnych celów, nie będącą ustawo-**